ਭਾਗ-3

ਵਰਤੁ ਨੇਮੁ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਪੂਜਾ ॥
ਬਿਨੁ ਬੂਝੇ ਸਭੁ ਭਾਉ ਹੈ ਦੂਜਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੪੧)

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ 'ਦੂਜੇ ਭਾਉ' ਵਾਲੀ ਕੁਦਰਤ ਅਥਵਾ 'ਦੁਈ ਕੁਦਰਤਿ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਇਲਾਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਰਥਾਤ **'ਹੁਕਮ'** ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਇਹ ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਹਰ ਇਕ 'ਜੀਵ' ਦੇ ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮੇ **'ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ'** ਹੈ । ਇਸੇ ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਅਥਵਾ ਜੂਨਾਂ—

ਜਨਮ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ
ਪਲਦੀਆਂ ਹਨ
ਕਰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ
ਬਿਰਧ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ
ਤੇ ਆਖਿਰ ਮਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ।

ਜਗਤ-ਜੀਵਨ ਦੇ ਇਸੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਨੂੰ ਹੀ—

ਦੁਈ ਕੁਦਰਤ
ਦੂਜਾ ਦੋਇ
ਦੂਜਾ ਭਾਉ
ਮੈਂ-ਮੇਰੀ
ਹਉਮੈ ਦਾ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵਾ

ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਇਹ 'ਵਡ-ਖੇਲ-ਤਮਾਸ਼ਾ' ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਰਚਿਆ ਤੇ ਆਪ ਹੀ 'ਕਰਿ ਆਸਣ ਡਿਠੋ ਚਾਉ' ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਨੂੰ

LEKH 128 SECOND LOVE PART 3

Without genuine understanding, all fasts, religious rituals and daily worship services lead only to the love of duality. (841)

The Timeless Being in his carefreeness and delight fashioned the material world or the creation with second love and to manage it, He put into practice Divine laws or 'command'.

This Divine 'command' is 'in-laid' in the innermost-consciousness of every 'being'. It is according to this Divine command that all beings or creatures—

Are born
Are nurtured
Carry out actions
Become old
And eventually die.

This system of worldly life is indeed said to be—

Second creation
Double-mindedness and duality
Second love
Me-mineness
The doubt-fallacy of egotism.

This 'great-play-drama' of maya or materialism has indeed been created by the Timeless Being in his carefreeness and (according to Gurbani) 'seated within the creation, He beholds it with delight' and watching it all He

ਦੇਖਕੇ ਵਿਗਸ ਰਿਹਾ ਹੈਂ—

ਆਪੀਨ੍ਹੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨ੍ਹੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ॥
ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੬੩)

ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਰਚਾਇਓਨੁ ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਵਰਤਾਰਾ ॥......

ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਖੇਲੁ ਹੈ ਸਚੁ ਸਿਰਜਣਹਾਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੯੪੮)

ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਆਪਣੇ 'ਹੁਕਮ' ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਵਿਚ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਇਹ ਜੀਵ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਗਏ ਹਨ—

1) **ਚੌਰਾਸੀ ਲਖ ਜੂਨਾਂ** — ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੂਨਾਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਕਸਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਿਰੋਲ ਇਲਾਹੀ **'ਹੁਕਮ'** ਵਿਚ ਸੁਰ **(in-tune)** ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹਨ ਤੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ **ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਹੁਕਮ** ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਭੋਗਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਹੀ ਸਬਰ-ਸਬੂਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਲੋੜਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਲਬ-ਲੋਭ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ।

ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਹ ਜੂਨਾਂ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਕਰਮ ਜਾਂ **ਪਾਪ** ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਸੀਮਿਤ ਹੈ।

ਸੀਮਿਤ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਕਰਤੇ ਦੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਵਿਚਰਕੇ ਇਹ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਖੇ **ਗੁੱਝੇ ਹੁਕਮ** ਨੂੰ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਅਛੋਪ ਹੀ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਨਾਲ **ਕਮਾ** ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਹੀ ਉਪਰ ਵੱਲ ਆਤਮਿਕ ਤਰੱਕੀ **(natural evolution)** ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

2) **ਇਨਸਾਨੀ ਜੂਨ** — ਇਨਸਾਨੀ ਜੂਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਕੁਝ **ਹੋਰਵੇਂ** ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨਸਾਨੀ ਜੂਨ ਉਤੇ—

ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ......॥ (ਪੰਨਾ-੪੩੩)

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੪)

is merry--

1 *He Himself created Himself; He Himself assumed His Name.*
Secondly, He fashioned the creation; seated within the creation, He beholds it with delight. *(463)*

God created the love of duality, and the three modes which pervade the universe…..

2 *Everything is Your play, O True Creator Lord.* *(948)*

To make this universe function, the Timeless Being has according to His 'hukam' or command put beings or creatures in it.

These beings or creatures have been divided into two categories—

1) 8.4 million creatures—as the intellect of these creatures is not fully developed, their lives are in tune with pure Divine 'command' and they pass their lives according to the in-laid command.

These 8.4 million creatures are naturally and automatically living in contentment and apart from their daily needs, they do not show any greed.

Living in Divine command, these creatures cannot commit any bad action or sin and their enmity-opposition too is not limited to any circle or sphere.

Abiding in the will of their creator, these creatures with limited intellect are cultivating honestly the in-laid hidden command effortlessly and unseen, thus making a success of their lives. For this reason they are free from the consequences of their actions and their spiritual progress or natural evolution is taking place spontaneously.

2) Human life—The story of human life is somewhat different—

According to Gurbani Divine 'command' applies to human life—

3 *Whatever I did, for that I have suffered……..* *433*

4 *As she has planted, so does she harvest; such is the field of karma.* *(134)*

L128.2

ਜੋ ਬੀਜੈ ਸੋਈ ਫਲੁ ਪਾਏ......॥ (ਪੰਨਾ-੧੧੩)

ਦਾ **ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਘਟਦਾ ਹੈ।**

ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਦਿਲ-ਦਿਮਾਗ-ਆਤਮਾ ਅੱਡੋ-ਅੱਡਰੇ ਹਾਲਾਤ ਜਾਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਵਿਕਸਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗੀ-ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਤੇ ਉਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਭੋਗਦਾ ਹੈ।

ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਦਿਲ-ਓ-ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਸੀਮਿਤ ਵਿਕਾਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪੂੰ ਸੋਚਣ ਤੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪਰ **ਸਹੀ ਸੰਗਤ** ਤੇ ਅਗਵਾਈ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਨੀਵੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਤੇ ਅਉਗਣਾਂ ਵਿਚ ਖਚਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਤੀਜੇ ਭੋਗਦਾ ਹੈ।

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਨਸਾਨੀ ਜੂਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸੇਧ ਦੇਣ ਲਈ, ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਉਚੇਰੇ, ਚੰਗੇਰੇ, ਸੁਖਦਾਈ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦੇਣ ਲਈ ਧੁਰੋਂ ਹੀ ਗੁਰੂ, ਅਵਤਾਰ, ਪੀਰ, ਪੈਗੰਬਰ, ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਪਠਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਜੀਵਨ ਸੇਧ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਸੇਧ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ ॥
ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੧)

ਹਉ ਪੂਛਉ ਅਪਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਾਤਾ
ਕਿਨ ਬਿਧਿ ਦੁਤਰੁ ਤਰੀਐ ਰਾਮ ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਇ ਚਲਹੁ ਜੀਵਤਿਆ ਇਵ ਮਰੀਐ ਰਾਮ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੭੫)

ਅਰਥਾਤ ਇਨਸਾਨੀ ਜੀਵ-ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜੋਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆਪਣੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਜੋ 'ਕੂੜੀ ਪਾਲਿ' ਅਥਵਾ **'ਦੂਜੇ ਭਾਉ'** ਦਾ ਪੜਦਾ ਜਾਂ ਭਰਮ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ? ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਦੀ ਇਹ 'ਕੂੜੀ ਪਾਲਿ' ਜਾਂ ਕੰਧ ਕਿਵੇਂ ਤੋੜੀ ਜਾਵੇ ? ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਸਚਿਆਰ ਅਥਵਾ ਨਿਰਮਲ ਹੋਇਆ ਜਾਵੇ ?

1 As they plant, so do they harvest........

The heart-brain-soul of a human being develops in different conditions and environments. For this reason, he commits actions according to his intellectual-mental development and experiences the consequences.

Because the development of man's mind and brain is limited, he has been given the freedom to think for himself and commit actions. But due to not getting correct company or guidance, he becomes engrossed in low base inclinations and demerits and suffers the consequences.

To give correct guidance to the human race, the Timeless Being has sent gurus, avtars, spiritual guides, prophets, saints, great souls from the primal source to give awareness of lofty, better, comfort giving life. All of them gave life guidance to truth-seekers during their lifetimes and even now their banis (scriptures) are giving spiritual guidance to man.

2 So how can you become truthful? And how can the veil of illusion be torn away.
O Nanak, it is written that you shall obey the Hukam of His Command, and walk in the Way of His Will. (1)

3 I ask my True Guru, the Giver,
how to cross over the treacherous and difficult world-ocean.
Walk in harmony with the True Guru's Will, and remain dead while yet alive. (775)

That is to say --- How can the 'false wall' or the blind screen of 'second love' or the illusion which we have created through our ignorance between the human soul and the illumination of the Timeless Being be removed? How can this 'false partition' or wall be broken? How can one become true or pure in the court of the Timeless Being?

ਦੂਜੇ ਭਾਉ **ਰੂਪੀ** 'ਦੁਤਰੁ ਸਾਗਰ' ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਤਰਿਆਂ ਜਾਵੇ ?

ਇਨਸਾਨੀ ਜੂਨ ਦੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਆਦਿ ਤੋਂ ਹੀ ਚਲੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿਤੇ। ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਆਤਮਿਕ **'ਜੀਵਨ-ਸੇਧ' ਦੀ ਅਗਵਾਈ** ਦੇ, ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਮਾਇਆ ਦੇ ਰੋੜ੍ਹ' ਵਿਚ ਅਨਜਾਣੇ ਹੀ ਰੁੜ੍ਹੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਨਰਕ-ਮਈ ਮਾਇਕੀ ਜੀਵਨ ਭੋਗ ਰਹੇ ਹਾਂ-—

ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਕਰਤੇ ਜਨਮੁ ਗਇਓ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੭੯)

ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੂਠੈ ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੩)

ਇਹੁ ਮਨੁ ਧੰਧੈ ਬਾਂਧਾ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥
ਮਾਇਆ ਮੂਠਾ ਸਦਾ ਬਿਲਲਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੧੭੬)

ਮਨਮੁਖ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਵਿਆਪੇ
ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਮਨੂਆ ਥਿਰੁ ਨਾਹਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੫੨)

ਸਾਕਤ ਮੂੜ ਮਾਇਆ ਕੇ ਬਧਿਕ ਵਿਚਿ ਮਾਇਆ ਫਿਰਹਿ ਫਿਰੰਦੇ ॥
ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਜਲਤ ਕਿਰਤ ਕੇ ਬਾਧੇ ਜਿਉ ਤੇਲੀ ਬਲਦ ਭਵੰਦੇ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੦੦)

ਸੋ ਸੰਚੈ ਜੋ ਹੋਛੀ ਬਾਤ ॥
ਮਾਇਆ ਮੋਹਿਆ ਟੇਢਉ ਜਾਤ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੯੨)

ਇਸ ਮਾਇਆਵੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਣਗਿਣਤ ਇਨਸਾਨ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ **ਜੰਗਲੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਰੱਬ ਦੀ ਬਾਬਤ** ਕੋਈ ਸੋਝੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰਮਾਰਥ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਅਜਿਹੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸਤਿਕ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਬੇਅੰਤ ਖਲਕਤ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵਿਰਲੀ-ਟਾਂਵੀ 'ਰੂਹ' ਹੀ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਕੇ **'ਰੱਬ ਦੀ ਹੋਂਦ' ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ,** ਅਥਵਾ ਉਸਦੀ ਖੋਜ ਵੱਲ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਐਸੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰ ਆਤਮੇ—

ਰੱਬ ਕੀ ਹੈ ?
ਰੱਬ ਕਿਥੇ ਵਸਦਾ ਹੈ ?

How can the second love like 'difficult to cross ocean' be crossed?

These questions of the human species have been asked from the beginning (of time) and their answers have been given by great souls in their time according to need. But the regretful thing is that despite the guidance of spiritual 'life-direction', we are unknowingly being carried away by the 'flow of materialism' just like before and are experiencing hell-like life—

1 *His life wastes away as he cries out, "Mine, mine!"* 479

2 *Entangled and enmeshed in the love of false occupations, the whole world is perishing.* 133

3 *This mind is entangled in worldly affairs, creating more and more karma.*
Enchanted by Maya, it cries out in suffering forever. 1176

4 *The self-willed manmukhs are engrossed in emotional attachment to Maya;*
In the love of duality, their minds are unsteady. 652

5 *The foolish faithless cynics are held captive by Maya; in Maya, they continue wandering,*
Burnt by desire, and bound by the karma of their past actions, they go round and round, like the ox at the mill press. 800

6 *He collects those things which are worthless.*
Enticed by Maya, he takes the crooked path. 892

In this materialistic world, there are innumerable human beings living. The majority of them are of wild (uncivilized) inclination and have no awareness of God. They live like animals; they have no understanding of the spiritual path. Such people are called atheists.

Some rare 'soul' from among these innumerable people becoming (spiritually) developed pays attention towards the 'existence of God' and gets involved in research of Him. In the innermost consciousness of such truth-seekers questions such as—

What is God?
Where does God reside?

L128.4

ਰੱਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸਾਧਨਾਵਾਂ ਹਨ ?
ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ ॥

—ਵਰਗੇ ਸਵਾਲ ਉਠਦੇ ਹਨ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਲੱਭਣ ਲਈ ਜਗਿਆਸੂ ਅਜੋਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਕੋਲ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕੋਈ ਸਹੀ ਜੀਵਨ-ਸੇਧ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਣਾ ਅਮੋਲਕ ਜੀਵਨ ਅਜਾਈਂ ਗਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ ਜੀਵਾਂ ਉਤੇ ਤਰਸ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਅਜੋਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਗਿਆਨੀਆਂ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਆਤਮਿਕ ਅਗਵਾਈ ਬਖਸ਼ੀ ।

ਪਾਠੁ ਪੜਿਓ ਅਰੁ ਬੇਦੁ ਬੀਚਾਰਿਓ ਨਿਵਲਿ ਭੁਅੰਗਮ ਸਾਧੇ ॥
ਪੰਚ ਜਨਾ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਛੁਟਕਿਓ ਅਧਿਕ ਅਹੰਬੁਧਿ ਬਾਧੇ ॥
ਪਿਆਰੇ ਇਨ ਬਿਧਿ ਮਿਲਣੁ ਨ ਜਾਈ ਮੈ ਕੀਏ ਕਰਮ ਅਨੇਕਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੪੧)

ਕਾਹੂ ਲੈ ਪਾਹਨ ਪੂਜ ਧਰਯੋ ਸਿਰ ਕਾਹੂ ਲੈ ਲਿੰਗ ਗਰੇ ਲਟਕਾਇਓ ॥
ਕਾਹੂ ਲਖਿਓ ਹਰਿ ਅਵਾਚੀ ਦਿਸਾ ਮਹਿ ਕਾਹੂ ਪਛਾਹ ਕੋ ਸੀਸੁ ਨਿਵਾਇਓ ॥
ਕੋਊ ਬੁਤਾਨ ਕੋ ਪੂਜਤ ਹੈ ਪਸੁ ਕੋਊ ਮ੍ਰਿਤਾਨ ਕੋ ਪੂਜਨ ਧਾਇਓ ॥
ਕੂਰ ਕ੍ਰਿਆ ਉਰਝਿਓ ਸਭਹੀ ਜਗ
ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਕੋ ਭੇਦੁ ਨ ਪਾਇਓ ॥ (ਸਵੱਯੇ ਪਾ. ੧੦)

ਕਿਰਿਆਚਾਰ ਕਰਹਿ ਖਟੁ ਕਰਮਾ ਇਤੁ ਰਾਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ॥
ਅੰਤਰਿ ਮੈਲੁ ਨ ਉਤਰੈ ਹਉਮੈ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਬਾਜੀ ਹਾਰੀ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੯੫)

ਭਰਮੇ ਭੂਲਾ ਫਿਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਮਰਿ ਜਨਮੈ ਜਮੁ ਕਰੇ ਖੁਆਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੫੬੦)

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਸਭਿ ਪੜਿ ਥਕੇ **ਦੂਜੈ ਭਾਇ** ਖੁਆਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੫੦)

ਪੜਿ ਪੜਿ ਪੰਡਿਤ ਬੇਦ ਵਖਾਣਹਿ ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਸੁਆਇ ॥
ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਮਨ ਮੂਰਖ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੫)

What are the means of meeting God?
How can we be true and how can the screen of untruth be torn?

- arise from time to time.

To find answers to these questions, the truth-seeker deviates and meets the religious leaders of today. But because of not getting the correct life-direction, he wastes his valuable life in ignorance.

Our Gurus had mercy on human beings and pulling out the truth-seekers from the doubt-fallacies of modern religious ignorant leaders, gave them correct spiritual guidance through Gurbani-

1 *They read scriptures, and contemplate the Vedas; they practice the inner leansing techniques of Yoga, and control of the breath.*
But they cannot escape from the company of the five passions; they are increasingly bound
to egotism.
O Beloved, this is not the way to meet the Lord; I have performed these rituals so many times. (641)

2 *Someone worships stone-image and carries it on the head, some wear linga-idol around his neck.*
Some realize God in direction of south and others bow towards west.
Some wretches worship idols and others go for the dead graves to pay reverence.
The whole world is engaged in false acts, the Supreme Lord's mystery Is known to none. (Svaye P10)

3 *They perform the four rituals and six religious rites; the world is engrossed in these.*
They are not cleansed of the filth of their ego within; without the Guru, they lose the game of life. (495)

3 *Deluded by doubt, the world wanders around.*
It dies, and is born again, and is ruined by the Messenger of Death. (560)

5 *Reading in egotism, all have grown weary; through the love of duality, they are ruined. (650)*

6 *The Pandits, the religious scholars, constantly read and recite the Vedas, for the sake of the love of Maya.*
In the love of duality, the foolish people have forgotten the Lord's Name; they shall receive their punishment. 85

L128.5

ਮਾਇਆ ਦੇ ਦੁਤਰੁ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਤ੍ਰਾਹ-ਤ੍ਰਾਹ ਕਰਦੇ, ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਚ ਭਟਕਦੇ ਅਜਿਹੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਬਾਣੀ 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਵਿਚ ਆਪ ਹੀ ਸਵਾਲ ਕਰਕੇ ਆਖ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ। ਜਿਵੇਂ—

ਸਵਾਲ —

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ
ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ ॥

ਜਵਾਬ —

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ
ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੧)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਵਾਰਤਾ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੂੰਘੇ, ਅੰਤ੍ਰੀਵ, ਗੁੱਝੇ ਭੇਦਾਂ ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਤੇ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਲਈ ਸਾਡੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੋਈ **ਪਰਿਵਰਤਨ** ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਅਥਵਾ 'ਦੂਜੇ ਭਾਉ' ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹਾਂ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਦੀ ਇਉਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ—

ਆਪਣੇ ਕਰਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਣ ਵਿਚਲੀ '**ਕੂੜੀ ਪਾਲਿ**' ਅਥਵਾ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖੇ ਵਾਲੀ '**ਮਾਇਕੀ ਕੰਧ**' ਜਾਂ **ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਦਾ ਭਰਮਗੜ੍ਹ** ਕਿਵੇਂ ਤੋੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ?

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਨਿਰਮਲ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ '**ਸਚਿਆਰ**' ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ?

ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਸਾਡੇ ਅੰਤ੍ਰ ਆਤਮੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਅਸੀਂ ਓਪਰੇ ਮਨ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸਦਾ ਪਾਠ ਤੇ ਕਥਾ ਵਾਰਤਾ ਕਰ ਛੱਡਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਸਮਝੀ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮਨ ਤਾਂ ਨਿਰਮਲ ਹੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਉਪਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

ਜਦ ਤਕ ਸਾਡੇ ਅੰਤ੍ਰ ਆਤਮੇ ਇਹ **ਅਹਿਸਾਸ** ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮਨ ਮੈਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਮਨ ਅਤੇ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਸਾਡੀ ਆਪੂੰ ਬਣਾਈ ਹੋਈ '**ਕੂੜੀ ਕੰਧ**' ਅਥਵਾ ਪਾਲ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਇਸ ਕੂੜੀ ਪਾਲਿ, ਮਾਇਕੀ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ !!

For such truth-seekers who deviated in ignorance and cried in agony in 'the difficult to cross ocean' of maya, Guru Nanak Sahib Ji in his very first bani 'Japuji Sahib' raised questions and gave clear answers himself. As…..

Questions –

How can we be true?
How can the screen of untruth be torn?

Answers—

By abiding the will of God.
As is ordained by Him.

We read these lines every day and we also give discourses on their meanings but we are unaware and indifferent about their deep, intrinsic hidden secrets. That is why no change is taking place in our daily lives and we remain engrossed in the illusion of the materialistic sphere or 'second love' just like before.

The above lines are being discussed as follows in the light of Gurbani—

To meet our Creator, the Timeless Being, how can we breakdown the 'false wall' or the 'materialistic wall' or the illusive fort of second love in our sub-consciousness?

To be in attendance in the pure presence of the Timeless Being how can we be true?

Despite reciting the bani daily, our attention does not focus on this question in our innermost consciousness. We just recite or discuss it with a superficial mind. We assume that our mind is pure and that we have no need to take any further step.

As long as we do not have this feeling in our innermost consciousness that our mind is impure and that between our mind and the Timeless Being there is present our self-made 'false wall' or screen, that long the question of breaking down this false wall, materialistic illusion or second love does not arise at all!!

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਤੋਂ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਦੁਖ-ਕਲੇਸ਼ ਤੇ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖੇ ਉਪਜਦੇ ਹਨ—ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਉਤੇ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਦਾ ਹਨ੍ਹੇਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ—

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ ॥
ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੫੧)

ਇਸ ਮੈਲੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਵਿਚੋਂ ਹੀ—

ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ **ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖੇ ਉਪਜਦੇ ਹਨ**
ਹਉਮੈ ਬੜ੍ਹਕਾਂ ਮਾਰਦੀ ਹੈ
ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਦਾ ਬੋਲ-ਬਾਲਾ ਹੈ
ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਉਪਜਦਾ ਹੈ
ਦੂਜੇ ਦੋਇ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਮੋਹ-ਮਾਇਆ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰਲੇ ਅਸੁਰੀ ਔਗੁਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਮਾਇਕੀ ਕਲ-ਕਲੇਸ਼ ਉਪਜਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ **ਪਲਚ-ਪਲਚ** ਕੇ ਜੀਵ ਦੁਖ ਭੋਗਦੇ, ਨਰਕਮਈ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਇਕੀ ਔਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸੋਮੇ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਦੀ **ਹਜ਼ੂਰੀ** ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਹ ਕਾਰਗਰ ਨੁਸਖਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ—

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥

ਅਰਥਾਤ '**ਰਜਾਈ**' ਅਥਵਾ 'ਰਜਾ' ਦੇ ਮਾਲਕ—'ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ' ਦੇ **ਹੁਕਮ** ਵਿਚ **ਸੁਰ (in tune)** ਹੋ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨਾ ਹੈ!

ਇਹ ਹੁਕਮ ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰ-ਆਤਮੇ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇਥੇ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨੀ ਧੋਖਾ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਇਹੀ ਸਮਝੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਕਿ **ਉਹ 'ਹੁਕਮ' ਹੀ ਕਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈ!**

ਇਹ ਨਿਰੀ-ਪੁਰੀ ਸਾਡੀ **ਹਉਮੈ ਦੀ ਢੀਠਤਾਈ ਹੈ!**

Just as in darkness many kinds of suffering-affliction and illusions arise, in the same manner our mind is mounted with the darkness of the impurities of previous births.

1 *The filth of countless incarnations sticks to this mind; it has become pitch black.*
The oily rag cannot be cleaned by merely washing it, even if it is washed a hundred times. (651)

It is from this filthy sub-consciousness that—

Many kinds of doubt-fallacies arise
Egotism roars
Me-mineness prevails
Second love sprouts
Double-mindedness and duality flourish
Attachment-materialism reign.

From the above demonic demerits , sprout many materialistic sufferings-afflictions in which enmeshed human beings experience pain and pass hell-like lives.

To be safe from these demerits and to achieve the presence of our source, the Timeless Being, Gurbani mentions this effective prescription—

2 O Nanak, it is written that you shall obey the Hukam of His Command, and walk in the Way of His Will. 1

That is to say –abide in the world by being in tune with the Lord's will or the 'command' of the 'Timeless Being'.

This command is written in the innermost consciousness of every being.

Here the intellectual scholars are deceived. Every human being is under the understanding that he is in fact cultivating 'hukam' or command.

This is sheer audacity of our egotism.

ਅਸੀਂ ਕਰਮ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅਥਵਾ ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਦੋਸ਼ ਰੱਬ ਜਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਤੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ—

ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੩੩)

ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੇ ਦੋ ਪਹਿਲੂ ਹਨ—

1. ਮਾਇਕੀ ਮਨ—ਜਿਸਦੀ ਜੀਵਨ-ਸੇਧ ਅਥਵਾ ਜੀਵਨ-ਅਧਾਰ—

   1) ਮਾਇਕੀ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵਾ ਹੈ
   2) ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਹੈ
   3) ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਹੈ
   4) ਦੂਜਾ-ਦੋਇ ਹੈ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਰਤੇ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ, ਮਨਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਦੂਜੇ ਦੋਇ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਮੋਹ-ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋਕੇ ਰੱਬ ਤੋਂ **ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਜਾਂਦੇ** ਹਾਂ।

ਏਹ ਮਾਇਆ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਵਿਸਰੈ
ਮੋਹੁ ਉਪਜੈ ਭਾਉ ਦੂਜਾ ਲਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੯੨੧)

ਭਰਮੇ ਆਵੈ ਭਰਮੇ ਜਾਇ ॥
ਇਹੁ ਜਗੁ ਜਨਮਿਆ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ॥
ਮਨਮੁਖਿ ਨ ਚੇਤੈ ਆਵੈ ਜਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੬੧)

ਸਾਧੋ ਇਹੁ ਜਗੁ ਭਰਮ ਭੁਲਾਨਾ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮ ਕਾ ਸਿਮਰਨੁ ਛੋਡਿਆ ਮਾਇਆ ਹਾਥਿ ਬਿਕਾਨਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੮੪)

ਜਗਤੁ ਅਗਿਆਨੀ ਅੰਧੁ ਹੈ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥
ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਜੇਤੇ ਕਰਮ ਕਰੇ ਦੁਖੁ ਲਗੈ ਤਨਿ ਧਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੫੯੩)

ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਸਾਡੀ ਇਹ 'ਦੂਜੇ ਭਾਇ' ਵਾਲੀ **ਰੁਚੀ** ਸਾਡੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਵਿਚ ਉਤਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਜਾਂ ਭਾਗ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

We carry out actions with the will of our mind or in egotism but we lay the blame on God or others. But Gurbani says that—

1 Whatever I did, for that I have suffered; I do not blame anyone else. 433

There are two aspects of our mind—

1 Materialistic mind – the life direction or life-support of which is—

   1) Materialistic doubt-fallacy
   2) duality
   3) me-miness
   4) double-mindedness-duality

In this way forgetting the existence of our Creator, the Timeless Being, becoming self-willed, we abide in double-mindedness and duality and engrossed in attachment-materialism, become defiant towards God.

2 This is Maya, by which the Lord is forgotten;
emotional attachment and love of duality well up. (921)

3 In doubt he comes, and in doubt he goes.
This world is born out of the love of duality.
The self-willed manmukh does not remember the Lord; he continues coming and going in reincarnation. (161)

4 O Holy people, this world is deluded by doubt.
It has forsaken the meditative remembrance of the Lord's Name, and sold itself out to Maya. (684)

5 The world is blind and ignorant; in the love of duality, it engages in actions.
But those actions which are performed in the love of duality, cause only pain to the body. (593)

With time, this inclination of 'second love' descends into our sub consciousness and becomes our personality or part of it.

ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ **ਅਜੋਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂ** ਭੀ ਇਸ ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ, ਕਥਾ-ਵਾਰਤਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ **'ਦੂਜੇ ਭਾਉ'** ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲੇ-ਚਾਟੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ 'ਦੂਜੇ ਭਾਉ' ਦੇ ਭੰਬਲ-ਭੂਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਈ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ।

ਜਦ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਆਫਤ ਜਾਂ ਕਲੇਸ਼ ਆ ਪਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ **ਇੱਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ** ਦੀ ਚਰਣ-ਸ਼ਰਣ ਜਾਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕੋਈ ਹੋਰ 'ਦੂਜੇ-ਭਾਉ' ਵਾਲਾ ਆਸਰਾ ਭਾਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ—

ਰਸੂਖ ਵਾਲੇ ਸਬੰਧੀਆਂ

ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰਾਂ ਜਾਂ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼

ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀ

ਜੰਤ੍ਰ-ਮੰਤ੍ਰ

ਜਾਦੂ-ਟੂਣੇ

ਕਾਲਾ-ਜਾਦੂ

ਭੂਤਾਂ-ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦਾ ਮਨਾਉਣਾ

ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੇ **ਹਥਕੰਡੇ ਵਰਤਦੇ** ਹਾਂ ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਾਠ ਪੂਜਾ ਵੀ ਕਰਾ ਛਡਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਉਂ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲ ਸਕੇ ।

ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਪ੍ਰਤੱਖ **'ਦੂਜੇ-ਭਾਉ' ਦਾ ਵਰਤ-ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ,** ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਉਂ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ—

ਵਰਤੁ ਨੇਮੁ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਪੂਜਾ ॥
ਬਿਨੁ ਬੂਝੇ **ਸਭੁ ਭਾਉ ਹੈ ਦੂਜਾ** ॥ (ਪੰਨਾ-੮੪੧)

ਭਾਦੁਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀਆ ਦੂਜੈ ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥
ਲਖ ਸੀਗਾਰ ਬਣਾਇਆ ਕਾਰਜਿ ਨਾਹੀ ਕੇਤੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੪)

But the surprising thing is that modern religious leaders while reciting and giving discourses on the true-pure Divine bani, remain engrossed in 'second love' too and also keep their followers- disciples in the confusion of 'second love'.

When we are afflicted with some disaster or suffering, then instead of taking the protection of the one Timeless Being, we go about seeking the other support of 'second love', such as—

Influential relatives

Recommendation of government officials or ministers

Bribery

Magic formulae

Witchcraft

Black magic

Observance of ghosts-evil spirits etc.

and use many types of cunningness, trickeries.

On the other hand we also get recitation-worship done so that some help may be obtained from one source or the other.

But all this is clearly the prevalence and flourishing of ''second love' which is indicated by Gurbani thus—

1 *Without genuine understanding, all fasts, religious rituals*
and daily worship services lead only to the love of duality. (841)

2 *In the month of Bhaadon, she is deluded by doubt, because of her attachment to duality.*
She may wear thousands of ornaments, but they are of no use at all. (134)

ਭੂਲਿਓ ਮਨੁ ਮਾਇਆ ਉਰਝਾਇਓ ॥
ਜੋ ਜੋ ਕਰਮ ਕੀਓ ਲਾਲਚ ਲਗਿ ਤਿਹ ਤਿਹ ਆਪੁ ਬੰਧਾਇਓ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੦੨)

ਸ੍ਰਾਵਗ ਸੁੱਧ ਸਮੂਹ ਸਿਧਾਨ ਕੇ ਦੇਖਿ ਫਿਰਿਓ ਘਰ ਜੋਗ ਜਤੀ ਕੇ ॥
ਸੂਰ ਸੁਰਾਰਦਨ ਸੁੱਧ ਸੁਧਾਦਿਕ ਸੰਤ ਸਮੂਹ ਅਨੇਕ ਮਤੀ ਕੇ ॥
ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੇਸ ਕੋ ਦੇਖਿ ਰਹਿਓ ਮਤ ਕੋਊ ਨ ਦੇਖੀਅਤ ਪ੍ਰਾਨਪਤੀ ਕੇ ॥
ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਕੀ ਭਾਇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੂ ਤੇ
ਏਕ ਰਤੀ ਬਿਨੁ ਏਕ ਰਤੀ ਕੇ ॥ (ਤ.ਸ.ਪਾ.੧੦)

ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਉਤੇ ਪੂਰਨ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਓਪਰੇ ਜਿਹੇ ਮਨ ਨਾਲ ਹੀ ਰੱਬ ਨੂੰ ਧਿਆਉਣ ਦਾ **ਠਾਠਾ ਬਾਗਾ** ਕਰ ਛਡਦੇ ਹਾਂ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸ ਬਾਬਤ ਸਾਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ—

ਰਹਤ ਅਵਰ ਕਛੁ ਅਵਰ ਕਮਾਵਤ ॥
ਮਨਿ ਨਹੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮੁਖਹੁ ਗੰਢ ਲਾਵਤ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੬੯)

ਪਰ ਜਦ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ **ਆਫਤ** ਆ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ—

'**ਰੱਬ**' ਨਾਲੋਂ '**ਘਸੁੰਨ**' ਨੇੜੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਰੱਬ ਅਤੇ ਆਪਣੇ '**ਆਪੇ**' ਨਾਲ—

1. ਧੋਖਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
2. ਪਾਖੰਡ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
3. ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ
4. 'ਦੂਜੇ ਭਾਉ' ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ!

ਮਨਮੁਖ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਵਿਆਪੇ **ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਮਨੂਆ ਥਿਰੁ ਨਾਹਿ ॥**
ਅਨਦਿਨੁ ਜਲਤ ਰਹਹਿ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ਹਉਮੈ ਖਪਹਿ ਖਪਾਹਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੫੨)

1My mind is deluded, entangled in Maya.
Whatever I do, while engaged in greed, only serves to bind me down. (702)

2 *I have seen many abodes, where groups of Sarogis, Sudhs, Sidhs, Yogis and Jains reside.*
Various groups of brave men and demons, gods who drink nectar, and other saints belonging to various sects.
I have noticed (religions of) different countries but none seems to be preaching worship of the Creator.
All these are worthless, if these men do not earn the kind Glance and love of God.
(Svaye Patshai 10)

From this it is evident that we do not have complete faith-filled feelings for the Timeless Being. We worship God just with superficial minds hoping to have our problems solved.

Gurbani chides us about this—

3 *He says one thing, and does something else.*
There is no love in his heart, and yet with his mouth he talks tall. (269)

But when we are afflicted with some calamity, then we feel

The 'blow' is nearer than 'God'.

In this way with God and with our 'self' we—

1. Carry out deceit
2. Feign pretence
3. Become apostate
4. Remain engrossed in 'second love'.

4 *The self-willed manmukhs are engrossed in emotional attachment to Maya; in the love of duality, their minds are unsteady.*
Night and day, they are burning; day and night, they are totally ruined by their egotism. (652)

ਇਕਿ ਕੂੜਿ ਲਾਗੇ ਕੂੜੇ ਫਲ ਪਾਏ ॥
ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਏ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੨੪)

ਖਸਮੁ ਛੋਡਿ **ਦੂਜੈ ਲਗੇ** ਡੁਬੇ ਸੇ ਵਣਜਾਰਿਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੭੦)

ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਪਰਪੰਚਿ ਲਾਗੇ ॥
ਆਵਹਿ ਜਾਵਹਿ ਮਰਹਿ ਅਭਾਗੇ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੪੨)

ਬਿਨ ਗੁਰ ਹੋਰ ਧਿਆਨ ਹੈ ਸਭ **ਦੂਜਾ ਭਾਉ ॥** (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. ੨੭/੧੭)

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਸਭੁ ਜਗੁ ਬਉਰਾਨਾ ॥
ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਨਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੫੯)

ਮਨਮੁਖੁ ਅੰਧਾ **ਦੂਜੈ ਭਾਇ ॥**
ਜਮ ਦਰਿ ਬਾਧਾ ਚੋਟਾ ਖਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੪੧)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ '**ਦੂਜੇ ਭਾਉ**' ਵਿਚ ਹੀ—

ਜੰਮਦੇ ਹਾਂ
ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ
ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
ਪਰਵਿਰਤ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ
ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ
ਈਰਖਾ-ਦਵੈਤ ਵਿਚ ਸੜਦੇ ਹਾਂ
ਮਰਦੇ ਹਾਂ

ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਜਨਮਾਂ ਲਈ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ (sub-conscious mind) ਦੀ **ਚੰਗੀ ਜਾਂ ਮਾੜੀ** ਰੰਗਤ ਤੇ ਬਨਾਵਟ ਘੜਦੇ ਅਰਥਾਤ ਆਪਣੇ ਭਾਗ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ—

ਦਿਨ ਰਾਤਿ ਕਮਾਇਅੜੋ ਸੋ ਆਇਓ ਮਾਥੈ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੬੧)

ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਹਉਮੈ-ਵੇੜ੍ਹੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਅੰਤ੍ਰਗਤ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਕੋਈ ਗਿਲਾਨੀ ਜਾਂ ਪਛਤਾਵਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਸੀਂ ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ '**ਦੂਜੇ-ਭਾਉ**' ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ।

1 *Some are stuck in falsehood, and false are the rewards they receive.*
In love with duality, they waste away their lives in vain. *(124)*

2 *Those dealers who abandon their Lord and Master and attach themselves to another, are drowned.* *(470)*

3 *In the love of duality, they are attached to the illusory material world.*
The unfortunate ones die, and continue to come and go. *(842)*

4 *The concentration except on Guru is all duality.* *(VBG27/17)*

5 *The entire world has gone insane in egotism.*
In the love of duality, it wanders deluded by doubt. *(159)*

6 *The blind, self-willed manmukh in engrossed in the love of duality.*
Bound and gagged at death's door, he is beaten and punished. (841)

Thus it is indeed in the 'second love' that—

We are born
We think
We commit actions
We are engrossed in worldly affairs
We indulge in arguments-quarrels
We burn in jealousy-duality
We die

and are fashioning good or bad colouring and design of our subconscious mind, that is to say we are shaping our destiny for future births.

7 *Those actions you perform, day and night, are recorded upon your forehead.* *(461)*

But still in the doubt-fallacy ridden egotism, there is no grievance or regret within us with regard to this and neither are we prepared to admit that we are abiding in 'second love'.

ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਇਹ ਪੰਗਤੀਆਂ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਘਟਦੀਆਂ । ਇਸ ਲਈ ਦੂਜੇ-ਭਾਉ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਦੇ-ਸੁਣਦੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਦ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤਾੜਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ—

ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਏਕੁ ਹੈ ਦੂਹੁ ਵਿਚਿ ਹੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੯੫੦)

ਇਹੁ ਮਨੁ ਜਲਿਆ ਦੂਜੈ ਦੋਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੧੭੬)

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਸਭੁ ਜਗੁ ਬਉਰਾਨਾ ॥
ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਨਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੫੯)

ਜਗਿ ਹਉਮੈ ਮੈਲੁ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ
ਮਲੁ ਲਾਗੀ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੩੯)

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵੇ ਜਗਤੁ ਮੁਆ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇ ॥
ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਅਤਿ ਦੁਖੁ ਲਗਾ ਮਰਿ ਜੰਮੈ ਆਵੈ ਜਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੫੯੧)

—ਚਲਦਾ

We think that these Gurbani lines do not apply to us. For this reason despite reading-hearing about second love, we ignore them whereas Gurbani gives us clear warning—

1 *O Nanak, the True Lord is the One and only; duality exists only in the world. (950)*

2 *This mind is burnt by duality and double-mindedness. (1176)*

3 *The entire world has gone insane in egotism.*
In the love of duality, it wanders deluded by doubt. (159)

4 *The world is polluted with the filth of egotism, suffering in pain.*
This filth sticks to them because of their love of duality. (39)

5 *Without serving the True Guru, the people of the world are dead; they waste their lives away in vain.*
In love with duality, they suffer terrible pain; they die, and are reincarnated, and continue coming and going. (591)

...../ continued